

5. Dovgij Yu. Yu., Oliyuk G. P., Kotelevich V. A. et al. (2013), *Epizootic process of toxocarosis of cats and dogs in Zhytomyr region, clinical course and measures of struggle* [Epizootychny protses toksokarozu kishok i sobak v Zhytomyr's'kiy oblasti, klinichnyy perebih ta zakhody borot'by], Scientific and Theoretical Collections, ZNAEU, Zhytomyr, pp. 52-54. (in Ukrainian)

6. Fedorova N. V. (2005), "The problem of toxocarosis in the modern city" [Problema toksokarozu v sovremennom gorode], *Natural science and humanism: coll. sci. pap.*, Tomsk, pp. 71-72. (in Russian)

Дубовая О. А., Фещенко Д. В., Згозинская О. А., Романишина Т. А. Сравнительная оценка использования препаратов Брванол™ и Энвайр™ для дегельминтизации собак разного возраста.

В статье отражены результаты использования антигельминтных препаратов широкого спектра действия Брванол™ и Энвайр™ для дегельминтизации собак разного возраста. По результатам клинических и копроовоскопических исследований установлено, что собаки чаще всего поражаются гельминтами *Toxocara canis*, *Toxascaris leonina*, *Dipylidium caninum*. Интенсивность Брванола-М™ против возбудителей смешанной инвазии у щенков составляла 99,9 %, Энвайра – 99,4 %. При сравнении антигельминтного действия препаратов Энвайр™ и Брванола-плюс™ для молодых и взрослых собак более высокой эффективностью обладал последний (ИЭ = 99 %).

Ключевые слова: Брванол™, Энвайр™, собаки, *Toxocara canis*, *Toxascaris leonina*, *Dipylidium caninum*, *Trichuris* spp., интенсивность, дегельминтизация, щенки.

Dubova O. A., Feshchenko D. V., Zgozinska O. A., Romanishina T. O. The comparative assessment of the use of drugs Brovano™ and Envire™ for deworming of dogs of different age.

The article reflects the results of the use of anthelmintic drugs with broad spectrum of action Brovano™ and Envire™ for deworming of dogs of different age. According to the results of clinical and coproovoscopic studies we have found that dogs most often affected by helminths *Toxocara canis*, *Toxascaris leonina*, *Dipylidium caninum*. Intensefficiency of Brovano-M™ against the causative agents of mixed infestations in puppies amounted 99.9 %, Envire™ 99.4 %. When comparing the anthelmintic action of drugs Envire™ and Brovano-plus™ for young and adult dogs the last had more effectively (IE = 99 %).

Keywords: Brovano™, Envire™, dog, *Toxocara canis*, *Toxascaris leonina*, *Dipylidium caninum*, *Trichuris* spp., intensefficiency, deworming, puppies.

Дата надходження до редакції: 15.02.2018 р.

Рецензент: к.вет.н., професор Зон Г. А.

УДК 612.615.28:578.99

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМБІНОВАНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ ГЕЛЬМІНТОЗНО-ПРОТОЗОЙНІЙ ІНВАЗІЇ У КУРЕЙ

Ю. Ю. Довгій, д.вет.н., професор

М. Ю. Довгій, аспірант

О. В. Рудік, аспірант

Житомирський національний агроекологічний університет

У статті наведені дані результатів наукових досліджень, якими встановлено, що кишкові інвазії у курей реєструються в асоціації з еймеріями. Інтенсивність інвазії за гетеракозу склала – 8 яєць, аскаридозу – 17 яєць, сингамозу – 6 яєць, а ооцист *E. tenella* 1,4 тис., *E. necatrix* 1,1 тис.

Відновлення морфологічних та біохімічних показників у крові курей до фізіологічних меж, дозволило суттєво зменшити вплив токсинів гельмінтів та еймерій на тканини і органи, що свідчить про високу ефективність комбінованої терапії.

ЕЕ та ІЕ інвазії при гельмінтозах склала 100 %, а протозоозах призвело до зниження кількості ооцист еймерій з 1,4 тис. до 266 ооцист *E. tenella*, а з 1,1 тис. до 184 *E. necatrix*. Покращення в організмі птахів гемопоезу, свідчило підвищення вмісту гемоглобіну. Застосування екстракту личинок воскової молі 25 % в комплексі з бровермектином гранулят для лікування курей хворих на гельмінтозно-протозоїдну інвазію, дозволило суттєво знизити вплив токсинів гельмінтів та еймерій на тканини і органи в період одужання.

Ключові слова: кишкові інвазії, кури, еймерії, асоціації, токсини, збудники.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними проблемами. Найбільш поширеними ендопаразитарними хворобами сільськогосподарської птиці є гельмінтози та еймеріози. Кишкові інвазії завдають птахівництву значної шкоди: птиця відстає у рості і розвитку, зростають витрати кормів на одиницю продукції. Гельмінти та еймерії зумовлюють виникнення гіповітамінозів, ослаблюють загальну резистентність організму, сприяють проникненню в органи і тканини збудників інфекційних захворювань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій в яких заплановано розв'язання даної проблеми. Часто має місце загибель птиці від інтоксикації продуктами метаболізму паразитів за змішаної кишкової інвазії [1]. У перехворілої на гельмінтозно-протозоїдні хвороби у, птиці несучість починається на 30-60 діб пізніше, інтенсивність її в 1,2-2,0 рази

нижча порівняно з показниками здорової птиці [2, 3, 4].

Багаторічний досвід боротьби з ендопаразитами сільськогосподарської птиці та їх профілактики показав, що успішна ліквідація паразитарної патології можлива лише при виконанні комплексу організаційно-господарських, ветеринарно-санітарних і спеціальних протипаразитарних заходів [5, 6].

Мета дослідження. Метою роботи було вивчити ефективність бровермектину гранулят в поєднанні з екстрактом личинок воскової молі 25%-вою та вплив на гематологічні показники крові.

Матеріали і методи досліджень. Для визначення ступеня ураження птиці відбирали проби посліду і досліджували в лабораторних умовах за методом Фюллеборна та "Способом копрологічної діагностики гельмінтозів і еймеріозів" (патент на корисну модель № 66145, Ю. Ю. Довгій

та ін., 2013 р.). Видову належність виявлених яєць гельмінтів визначали на підставі морфологічних (колір, форма, розмір, кількість оболонки, наявність кришечок на полюсах) і біологічних (ступінь розвитку зародка) ознак за А. Н. Чертковою (1959), І. С. Дахно (2001). Видову належність виявлених ооцист еймерій за морфологічними та біологічними ознаками за Є. М. Хейсінім (1967) та М. В. Криловим (1996). Кров у курей відбирали з підкрильцевої вени Venaaxillaris, у дві пробірки по 1-3 мл (першу пробу крові стабілізували гепарином, другу не стабілізували для отримання сироватки). Кількість еритроцитів і лейкоцитів визначали за допомогою лічильної камери Горяєва, лейкограму виводили шляхом підрахування мазків крові (фіксували рідиною Нікіфорова та фарбування за Романовським-Гімзою).

Біохімічні показники сироватки крові визначали за допомогою напівавтоматичного біохімічного аналізатора "Rayto-1904C" (Китай) закритого типу з проточною кюветою та фотоелектроколориметра "КФК-2" (Росія). Вміст гемоглобіну, загальний білок, альбуміни та інші (за методикою В. І. Левченко і В. В. Влізло 1987).

Результати власних досліджень. Наукові дослідження проводились упродовж 2016-2017 рр. в умовах особистих присадибних господарствах Новоград-Волинського району Житомирської області з утриманням

птиці на підлозі. Дослідженню було піддано 128 голів курей кросу Хайсекс, віком 120 діб з масою тіла 1,7-2 кг. У 94 курок було виявлено такі збудники: *Heterakis gallinarum*, *Ascaridia galli*, *Syngamus trachea* в асоціації з еймеріями *E. tenella* + *E. necatrix*. Інтенсивність інвазії при гетеракозі склала – 8 яєць, аскаридозі – 17 яєць, сингамозі – 6 яєць в грамі фекалії.

Для дослідження морфологічних та біохімічних показників організму сформували дві групи по 20 голів (контрольна і дослідна).

Дослідній групі задавали в дозі 0,2 грама на голову броверметин гранулят, сюди ж додавали екстракт личинок воскової молі 25 % в дозі 0,2 см³ на голову, змішали з 3-денною нормою комбікорму і згодовували упродовж 3-х діб. Кров у курей відбирали на першу, сьому та чотирнадцяту добу після дачі препарату.

Результати таблиці 1 свідчать про зміни морфологічних показників крові у курей до та після лікування на 7 і 14 добу.

За результатами морфологічного дослідження у крові курей, після лікування особливо на 14-ту добу дозволило достовірно зменшити у крові кількість лейкоцитів (на 15,3 %, $p < 0,001$), базофіли (на 23,1 %, $p < 0,001$), еозинофіли (на 31,5%, $p < 0,001$) порівняно з показниками курей до лікування.

Таблиця 1

Зміни морфологічних показників у крові курей, за гельмінтозно-протозойної інвазії на 7 та 14 добу після лікування (M±m, n=20)

Показники	Здорові кури	Хворі кури		
		до лікування	на 7-му добу після лікування	на 14-ту добу після лікування
Еритроцити, Т/л	3,4±0,16	3,2±0,15	3,2±0,13	3,3±0,15
Лейкоцити, Г/л	32,9±1,25	40,6±1,17	48,2±1,52	42,8±0,96**
Базофіли, %	2,0±0,09	2,9±0,12	3,2±0,07	2,5±0,08***
Еозинофіли, %	8,3±0,27	14,5±0,61	14,9±0,53	9,5±0,33***
Нейтрофіли, %	Ю	-	-	-
	П	-	-	-
	С	28,8±1,24	20,3±0,76	22,1±0,69
Лімфоцити, %	56,2±2,43	58,3±1,64	55,8±2,23	57,4±1,58
Моноцити, %	4,03±0,15	4,0±0,13	4,0±0,18	4,2±0,20

Примітка: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$ порівняно до лікування

Такі показники як: еритроцити, сегментоядерні нейтрофіли, лімфоцити, моноцити на 14-ту добу відновилися до показників клінічно здорових птахів. Зниження вмісту лейкоцитів та еозинофілів у крові курей за комплексної терапії вказувало на те, що активні компоненти прискорювали

відновлення організму під час одужання, та знижують інтенсивність апальних процесів.

Результати біохімічного дослідження крові курей після лікування, особливо на 14-ту добу, свідчили про відновлення цих показників після лікування.

Таблиця 2

Зміни біохімічних показників у крові курей за гельмінтозно-протозойної інвазії на 7 та 14 добу після лікування (M±m, n=20)

Показники	Здорові кури	Хворі кури		
		До лікування	На 7-му добу після лікування	На 14-ту добу після лікування
Гемоглобін, г/л	93,14±3,13	74,16±2,82	84,66±3,11	93,65±2,64*
Загальний білок, г/л	59,46±2,52	52,56±1,59	56,29±2,33	56,62±2,14
Альбуміни, г/л	21,07±0,53	16,44±0,71	18,43±0,26	21,18±0,36***
Загальний кальцій, ммоль/л	4,15±0,19	3,69±0,13	4,12±0,15	4,17±0,14
Загальний білірубін, мкмоль/л	3,50±0,12	5,37±0,23	4,88±0,16	3,45±0,13***
Холестерин, ммоль/л	1,36±0,04	1,62±0,06	1,52±0,05	1,37±0,05*
Креатинін, мкмоль/л	81,26±3,54	99,42±3,65	86,46±3,55	83,16±3,90
Сечовина, ммоль/л	4,06±0,19	5,49±0,23	4,87±0,13	4,16±0,12***
АлАТ, ОД/л	12,75±0,55	16,13±0,71	15,17±0,38	12,93±0,28***
АсАТ, ОД/л	97,35±3,69	114,43±5,42	109,96±3,05	95,62±4,18**
ЛФ, ОД/л	107,63±3,74	123,79±5,40	118,16±4,39	105,64±3,33*

Примітка: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$ порівняно до лікування

На 14-ту добу досліду в крові курей після лікування, порівняно з птахами до лікування (табл. 2), відмічали підви-

щення вмісту гемоглобіну (на 26 %, $p < 0,05$), загальний білок (на 12,4 %, $p < 0,001$), загальний кальцій (на 11,6 %, $p < 0,001$), альбуміни (на 22,4 %, $p < 0,001$). Спостерігали зниження вмісту загального білірубину (на 35,8 %), холестерину (на 15,5 %), креатиніну (на 16,4 %), сечовини (на 24,3 %), АЛАТ (на 19,8 %), АсАТ (на 16,5 %), ЛФ (на 14,7 %) по відношенню до біохімічних показників крові птахів до лікування.

Отримані нами біохімічні показники крові птахів, підтверджують високу активність комбінованого лікування, так як на 14-ту добу, ЕЕ та ІЕ при гельмінтозах склали 100 %, а протозоозах відмічали зниження ооцист еймерій (*E. tenella* з 1,4 тис. до 266, а *E. necatrix* з 1,1 тис. до 184 ооцист у грамі фекалії). На нашу думку, відновлення структури та нормалізації функціонування гепатоцитів проходило за рахунок підвищення вмісту альбумінів загального білка до показників здорових птахів. Покращення в організмі птахів гемопоєзу, свідчило підвищення вмісту гемоглобіну. Застосування екстракту личинок воскової моли 25 % в комплексі з бровермектин гранулятом для лікування курей хворих на гельмінтозно-протозойні інвазії, дозволяє суттєво знизити вплив токсинів

гельмінтів та еймерій на тканини і органи в період одужання, що є свідченням відновлення морфологічних та біохімічних показників у крові до фізіологічної межі.

Висновки. 1. У курей хворих на гельмінтозно-протозойні інвазії було встановлено, що інтенсивність інвазії за гетеракозу склали 8 – яєць, аскаридозу – 17 яєць, сингамозу – 6 яєць, а ооцисти *E. tenella* 1,4 тис., *E. necatrix* 1,1 тис. ооцист у грамі посліду.

2. ЕЕ та ІЕ при гельмінтозах склали 100 %, а протозоозах до зменшення кількості ооцист еймерій з 1,4 тис. до 266 ооцист (*E. tenella*), а з 1,1 тис. до 184 (*E. necatrix*).

3. Відновлення морфологічних та біохімічних показників у крові курей до фізіологічних меж, на нашу думку дозволило суттєво зменшити вплив токсинів гельмінтів та еймерій на тканини і органи, що свідчить про високу ефективність комбінованої терапії.

Перспективи подальших досліджень. У перспективі дослідження з даного питання буде направлено на вивчення ефективності дезінвазійних препаратів на яйця гельмінтів та ооцисти еймерій.

Список використаної літератури:

1. Ятусевич А. И. Рекомендации по борьбе с эймериозами куриных птиц: метод. Рекомендации. МСХИПРБ, РО "Белптицепром", ВГАВМ, Витебск, 2005. 22 с.
2. Заїкіна Г. В. Гельмінтозно-протозойні інвазії сільськогосподарської птиці (поширення, скринінг дезінвазійних засобів): автореф. дис. ... канд. вет. наук: спец. 16.00.11. Київ, 2013. 24 с.
3. Каролєнко Л. С., Весєлий В. А., Ковалєнко І. І., Маршалкіна Т. В., Заїкіна Г. В. Еймеріоз свійської птиці у господарствах центральних областей України, заходи боротьби і профілактики. *Ветеринарна медицина України*, 2012. № 4 (194). С. 21-22.
4. Євстаф'єва В. О., Клименко О. С., Хижня Л. Ю. Моніторинг кишкових паразитозів курей приватних господарств Полтавської області. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2010. № 4. С. 130-131.
5. Каролєнко Л. С., Ковалєнко І. І., Маршалкіна Т. В. Моніторинг гельмінтозів та еймеріозів свійської птиці в господарствах степової зони України та лікувально-профілактичні заходи. *Ветеринарна медицина: Паразитологія*. 2010. № 7. С. 14-16.
6. Семенко О. В. Деякі особливості поширення та заходів боротьби з еймеріозом птиці. *Сучаснє птахівництво: наукововиробничий журнал*. 2014. № 8. С. 7-11.

References:

1. Yatusевич A. I. (2005), *Recommendations on Fighting against Eimeriosis of Hens' Eggs* [Rekomendacy`y` po bor`be s`ejmeri`ozamy`kury`ny`x pty`cz], Methodical Recommendations, RO "Belptizeprom", 22 p. (in Russian)
2. Zaikina G. V. (2013), *Helminthic and Protozoal Invasions in Farm Poultry (spreading, screening of des-invasion agents)* [Gel`mintozno-prototozoi`ni invaziyi sil`s`kogospodars`koyi pty`ci (poshy`rennya, skry`ning dezinvaziy`ny`x zasobiv)], Thesis abstract for Cand. Sc. (Veterinary medicine), 16.00.11, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. (in Ukrainian)
3. Korolenko L. S., Veselyi V. A., Korolenko I. I., Marmalkina T. V. and Zaikina G. V. (2012) "Eimeriosis of Fowl on the Farms of the Central Regions of Ukraine, Methods of Fighting and Prevention" [Ejmeri`oz svijs`koyi pty`ci u gospodarstvax central`ny`x oblastej Ukrayiny`, zahody` borot`by` i profilyakty`ky`], *Veterinary Medicine of Ukraine*, No. 4 (194), pp. 21-22. (in Ukrainian)
4. Yevstafiyeva V. O. Klymenko O. S. and Xyzhnia L. Yu. (2010), "Monitoting of Intestinal Parasites in Hens on Private Farms of Poltava Oblast" [Monitory`ng ky`shkovy`x parazy`toziv kurej pry`vatny`x gospodarstv Poltavs`koyi oblasti], *Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*, No. 4, pp. 130-131. (in Ukrainian)
5. Korolenko L. S., Kovalenko I. I. and Marmalkina T. V. (2010), "Monitoring of Helminthoses and Eimeriosis of Fowl on the Farms of Ukraine's Steppe Zone and Treatment -and -Preventive Measures" [Monitory`ng gel`mintoziv ta ejmeri`oziv svijs`koyi pty`ci v gospodarstvax stepovoyi zony` Ukrayiny` ta likuval`no-profilakty`chni zahody`], *Veterinary Medicine: Parasitology*, No 7, pp.14-16. (in Ukrainian)
6. Semenko O. V. (2014), "Some Specifications of Spreading and Methods of Fighting against Eimeriosis of Poultry" [Deyaki osoby`vosti poshy`rennya ta zahodiv borot`by` z`ejmeri`ozom pty`ci], *Modern Poultry Farming: Scientific and Productional Journal*, No 8, pp. 7-11. (in Ukrainian)

Довгий Ю. Ю., Довгий М. Ю., Рудик А. В. Эффективность комбинированной терапии при гельминтозно-протозойной инвазии в кур.

В статье наведены данные результатов научных исследований, которыми установлено, что кишечные инвазии у кур регистрируются в ассоциации с эймериями, интенсивность инвазии по гетеракозу составляла – 8 яиц, аскаридозу – 17 яиц, сингамозу – 6 яиц, а ооцист *E. tenella* 1,4 тыс., *E. necatrix* 1,1 тыс.

Восстановление морфологических и биохимических показателей в крови кур до физиологических границ, позволило существенно уменьшить воздействие токсинов гельминтов и эймерий на ткани и органы, что свидетельствует о высокой эффективности комбинированной терапии.

ЭЕ та ІЕ інвазії при гельмінтозах склали 100 %, що привело до зниження кількості ооцист еймерій 1,4 тис., до 266 ооцист *E. tenella*, а з 1,1 тис. до 184 *E. necatrix*. Улучшение в организме птиц гемопоэза, позволило увеличить содержание гемоглобина. Применение экстракту личинок восковой моли 25% в комплексе с бровермектином гранулятом для лечения курей больных гельминтозно-протозойными инвазиями, привело к снижению токсинов гельминтов и эймерий в тканях и органах в период выздоровления.

Ключевые слова: кишечные инвазии, куры, эймерии, ассоциации, токсины, возбудители.

Dovhiy Y. Y., Dovhiy M. Y., Rudik O. V. The efficiency of a combined therapy under helminthic and protozoal invasion in hens.

The paper gives the results of the scientific research which state that the intestinal invasions in hens are recorded in association with eimeria. The invasion intensity under heteracosis amounted – 6 eggs, under ascariidosis amounted – 17 eggs, under *Syngamus trachealis* – 6 eggs, and oocyst *E. tenella* 1.4 thousand, *E. necatrix* 1.1 thousand.

The regeneration of morphological and biochemical indexes in hens' blood up to physiological limits made it possible to decrease the effects of helminths' and eimeria's toxins on tissues and organs that testifies to a high efficiency of a combined therapy.

EE and EI under helminthoses was 100 %, and under protozoosis it caused the decrease in the amount of oocyst eimeria from 1.4 thousand to 266 oocyst *E. tenella*, and the decrease of *E. necatrix* from 1.1 thousand to 184. The increase in hemoglobin content testified to the improvement of hematopoiesis in poultry's organisms. The use of 25 % Wax worm extraction in a combination with Brovermectin Granulant for treating hens suffering from helminthic-protozoal invasion enabled to decrease the effects of helminths and eimeria toxins on tissues and organs in recovering period.

Keywords: intestinal invasions, hens, associations, eimeria, toxins, agents.

Дата надходження до редакції: 16.02.2018 р.

Рецензент: д.вет.н., професор Касяненко О. І.

УДК 619:576.89; 619:616.995.1

СЕЗОННАЯ ДИНАМИКА ЭЙМЕРИОЗА ПТИЦ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

С. А. Мамедова, к.биол.н.

Азербайджанский ветеринарный научно-исследовательский институт, г. Баку, Азербайджан

Результаты исследования показали что, весной экстенсивность инвазий у птиц в возрасте 20-ти дней составлял 50,3 %, у птиц 40-ка дневного возраста 33,7 %, 60-ти дневных 28,0 %, у годовалых птиц 22,0 %; летом экстенсивность инвазий у птиц в возрасте 20-ти дней составлял 8,0 %, у птиц 40-ка дневного возраста 6,6 %, 60-ти дневных 5,1 %, у годовалых 3,1 %. Осенью экстенсивность инвазии у птиц в возрасте 20-ти дней составлял 52,0 %, 40-ка дневного возраста 37,4 %, 60-ти дневных 32,0 %, у годовалых 22,6 %. Зимой экстенсивность инвазии у птиц в возрасте 20-ти дней составлял 19,4 %, у птиц 40-ка дневного возраста 13,4 %, 60-ти дневных 10,3 %, у годовалых птиц 7,1 %.

С повышением возраста при повторных инвазиях у птиц вырабатывается устойчивость к этому заболеванию. Связи отсутствием четкого иммунитета цыпленка более восприимчивы к эймериозу. Степень зараженность птиц *Eimeriatenella*, *E. acervulina*, *E. maxima*, *E. mitis* с увеличением возраста снижается.

Ключевые слова: домашняя птица, эймерий, сезон, копрологическое исследование.

Начиная с XIX-XX вв. ученые достигли значительных успехов к изучению эймериозов среди животных. К настоящему времени открыто несколько сотен видов эймерий, которые паразитируют не только в организме позвоночных но и беспозвоночных животных.

За последние десятилетия сделана много научных работ по паразитологии как медицинского, так и ветеринарного направления. В них особое внимание уделяется: морфологии, эпизоотологии, биологии возбудителя, патогенезу, иммунитету, клинической картине и профилактике [7, 9].

С середины прошлого столетия по настоящее время коллектив протозоологов, руководимой акад. М. А. Мусаевым проводит огромную работу по изучению эймериоза в Азербайджане [1, 6].

Болезнь не ограничивается поражением одного органа (чаще кишечника), происходит значительное метаболитическое изменение во всех органах. К эймериозу восприимчивы практически все домашние и дикие животные, в том числе птицы. Взрослые птицы являются эймерионосителями.

У домашних кур регистрируются одновременное паразитирование различных видов эймерий (*Eimeriatenella*, *E. acervulina*, *E. maxima* и т. д.). Очень редко встречаются случаи заражения птиц только одним видом эймерий и поэтому диагностика эймериоза ставится не на основании видов, а по количеству ооцист, обнаруженных в фекалиях птиц [2, 4].

Эймериоз регистрируется во всех частях света и наносит птицеводству ощутимый экономический ущерб, который приводит к снижению массы тела больных птиц,

ухудшений качества мяса, а также расходов на проведения лечебно-профилактических и ветеринарно-санитарных мероприятий [3, 5, 8].

Главная цель нашей работы является изучать зараженности эймериями птиц в хозяйствах Геогчайского района Азербайджанской республики. Установить сезонность проявления эймериоза у различных возрастных групп в определенное время года.

Материалы и методы исследований. Работа выполнена в отделе Паразитологии Азербайджанского Ветеринарного Научно-Исследовательского Института в 2016-2017 годы. Исследования проводились в птицеводческих хозяйствах Геогчайского района Азербайджанской Республики.

В каждом хозяйстве отбирали пробы фекалий птиц разных возрастных групп (20, 40, 60 дневных и годовалых) для определения экстенсивности инвазии и исследовали по методам Дарлинга, Фюллеборна. Всего обследовали 1400 птиц.

Результаты собственных исследований. При обследовании птиц в отдельные сезоны года, существенной разницы по экстенсивности инвазий установили. Максимальную зараженность птиц эймериями отмечали весенний-осенний период экстенсивность инвазий составила 33,8-36,4 %; летне-зимний период экстенсивность инвазий значительно снижалось до 5,7-12,7 % (Гистограмма).

Таким образом, исследования показали, что в хозяйствах существует круглогодичное заражение птиц эймериями. Вскрытие обнаружено кровоизлияния в слизистой оболочке кишечника при заражении эймериозом (рис. 2).